

Нові видання антології української художньої літератури в перекладі угорською

Bárány Erzsébet – Bárány Béla – Gazdag Vilmos: Ukrán Irodalmi Antológia 1. A kezdetektől a XIX. század közepéig.

Beregszász, Ukrajna: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023, 188 o.

Bárány Erzsébet – Bárány Béla – Gazdag Vilmos: Ukrán Irodalmi Antológia 2. A XIX. század közepétől a XX. század elejéig.

Beregszász, Ukrajna: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 2023, 224 o.

Bárány Erzsébet – Bárány Béla – Gazdag Vilmos: Ukrán Irodalmi Antológia 3. A XX. század.

Beregszász, Ukrajna: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023, 122. o.

Вивчення української мови школярами Закарпаття, для яких рідною мовою яких є угорська, нелегке завдання. У будь-якому разі воно вимагає сприймання двомовної інформації. Це означає, що в багатьох випадках навчальний матеріал передусім необхідно передати учням рідною мовою, щоб потім отримати результат цільовою мовою. Не легша ситуація і з літератури. Більше того, доводиться брати значно об'ємніший предметний матеріал, ніж з мови. А щоб уміти аналізувати літературні твори, їх треба спочатку інтерпретувати. Чим далі, тим важче, бо від класу до класу збільшується кількість і обсяг творів, ускладнюється мова, термінологія виключно подається українською, іноземна, маловживана лексика, фразеологічні звороти супроводжуються поясненнями українською мовою, їх кількість іноді перевищує межу можливостей сприйняття учнями. Крім теоретичних знань, необхідна також змістова підготовка. Якщо учень може отримати доступ до нової інформації лише цільовою мовою, то немає впевненості, що вивчення матеріалу буде ефективним.

Угорськомовні школи на Закарпатті насправді не забезпечені двомовними (рідною та державною) виданнями, які б сприяли навчанню учнів державної мови. Підручники, видані в попередні роки, також не домінували у цьому напрямку. Зміст та великий обсяг навчальних програм також не сприяють

кращому засвоєнню навчального матеріалу учнями, які навчаються в школах з мовами національних меншин. Крім того, у програмі з української літератури для угорськомовних шкіл немає розрізнення, тобто те, що повинен знати учень, який володіє українською як рідною мовою, те саме має знати учень, у якого рідною мовою є інша. Вважаємо важливим, щоб з'являлося якомога більше двомовних видань з метою ефективного навчання державної мови.

Мета кожного вчителя-словесника – розвивати компетентність мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають тексти різного типу, зокрема художні тексти класичної та сучасної художньої літератури. А для цього необхідно, щоб вони знали і розуміли зміст і проблематику літературних творів.

Важливим у процесі викладання літератури для закарпатських угорськомовних учнів є антологія у трьох томах: «Ukrán irodalmi antológia 1. A kezdetektől a XIX. század közepéig», «Ukrán irodalmi antológia 2. A XIX. század közepétől a XX. század elejéig», «Ukrán irodalmi antológia 3. A XX. század» за редакцією Єлизавети Барань, Адальберта Барань та Вільмоша Газдага. Цінність видання полягає у тому, що твори перекладені угорською мовою. Усі три частини охоплюють окрему літературну епоху.

Автори намагалися зібрати твори, які включені до навчальної програми та знання яких є необхідним для складання зовнішнього незалежного оцінювання для вступу до закладів вищої освіти, останнім часом яке проходить у формі національного мультипредметного тесту .

Перша частина антології містить твори української літератури від початку до середини XIX століття в перекладі угорською мовою: 13 творів чотирьох авторів (Рисунок 1).

Рисунок 1. Зміст першої антології

АВТОР	НАЗВА ТВОРУ
Ismeretlen szerző Невідомий автор	Ének Igor hadáról (<i>Слово о полку Ігоревім</i>)
Hrihorij Szkovoroda Григорій Сковорода	De libertate A tiszta lelkiösméret dicséreti (<i>Всякому місту звичай і права</i>)
Ivan Kotljarevszkij Іван Котляревський	Aineis (<i>Енеїда</i>)

АВТОР	НАЗВА ТВОРУ
Tarasz Sevcsenko Тарас Шевченко	Osznovjanyenkóhoz (<i>До Основ'яненка</i>) Katerina (<i>Катерина</i>) Hajdamákok (<i>Гайдамаки</i>) Kaukázus (<i>Кавказ</i>) Álom (<i>Сон (У всякого своя доля)</i>) Baráti üzenet (<i>І мертвим, і живим, і ненародженим...</i>) Végrendelet (<i>Заповіт</i>) Nekem már mindegy... (<i>Мені однаково...</i>)
Pantelejmon Kulis Пантелеймон Куліш	A Fekete Tanács (<i>Чорна Рада</i>)

Друга частина містить твори з середини XIX століття до початку XX століття (Рисунок 2).

Рисунок 2. Зміст другої антології

АВТОР	НАЗВА ТВОРУ
Ivan Necsuj-Levickij Іван Нечуй-Левицький	A Kajdas család (<i>Кайдашева сім'я</i>)
Ivan Franko Іван Франко	Himnusz (<i>Гімн</i>) Miért csak álmaim... (<i>Чого являєшся мені у сні</i>) Mózes (<i>Моїсей</i>) Zahar Berkut (<i>Захар Беркут</i>)

У третій частині читач може ознайомитися з перекладами творів української літератури XX століття (Рисунок 3).

Рисунок 3. Зміст третьої антології

АВТОР	НАЗВА ТВОРУ
Mihajlo Kocjubinszkij Михайло Коцюбинський	Elfelejtett ősök árnyai (<i>Тіні забутих предків</i>) Intermezzo
Leszja Ukrajinka Леся Українка	Contra spem spero Erdei rege (<i>Лісова пісня</i>)
Sztefanik Vaszily Стефаник Василь	A kőkereszt (<i>Камінний хрест</i>)

АВТОР	НАЗВА ТВОРУ
Pavlo Ticsina Павло Тичина	Hárfákkal (<i>Арфами, арфами...</i>) Tudjátok, hogyan zizeg a hársfa (<i>Ви знаєте, як липа шелестить...</i>)
Andrij Malisko Андрій Малишко	Dal a keszkenőről (<i>Пісня про рушник</i>)
Vaszil Szimonenko Василь Симоненко	Emberként jöttél világra (<i>Ти знаєш, що ти – людина</i>) Az anyaság hattyúi (<i>Лебеді материнства</i>)
Hryhir Tyutyunnyk Григор Тютюнник	Három madár egy fészekben (<i>Три зозулі з поклоном</i>)
Vaszil Sztusz Василь Стус	Uram, dühtől megtisztulva (<i>Господи, гніву пречистого...</i>)
Ivan Dracs Іван Драч	Ballada a napraforgóról (<i>Балада про соняшник</i>)
Dmitro Pavlicsko Дмитро Павличко	Két szín (<i>Два кольори</i>)
Lina Kosztenko Ліна Костенко	Szörnyű a szó, amikor magában hallgat (<i>Страшні слова, коли вони мовчать</i>)

Структура антологій продумана й умотивована логікою аналізу матеріалу. У передмові автори описують актуальну ситуацію навчання української літератури в школах з угорською мовою навчання.

Поза сумнівом, літературна антологія у трьох томах за редакцією Єлизавети Барань, Адальберта Барань та Вільмоша Газдага зацікавить читача завдяки вкладеній великій праці для полегшення розуміння творів митців українського слова.

На нашу думку, представлені частини літературної антології стануть у пригоді учням, а також їхнім учителям на уроках літератури. Адже література як явище мистецтва підвищує рівень загальної освіченості людини.

Андрея Певсе, Наталка Лібак

Андрея Певсе, PhD, доцент кафедри філології, Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, Україна; pevse.andrea@kmf.org.ua, ORCID: [0000-0002-0564-2307](https://orcid.org/0000-0002-0564-2307).

Наталка Лібак, доцент кафедри філології, Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, Україна; libak.natalka@kmf.org.ua, ORCID: [0000-0002-0200-4668](https://orcid.org/0000-0002-0200-4668).

Andreya Pevse, PhD, associate professor, Department of Philology, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education; pevse.andrea@kmf.org.ua, ORCID: [0000-0002-0564-2307](https://orcid.org/0000-0002-0564-2307).

Natalka Libak, associate professor, Department of Philology, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, libak.natalka@kmf.org.ua, ORCID: [0000-0002-0564-2307](https://orcid.org/0000-0002-0564-2307).

Pósze Andrea, PhD, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszék, docens, pevse.andrea@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0002-0564-2307.

Libák Natália, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszék, docens, libak.natalka@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0002-0564-2307.